मा.बाळासाहेब ठाकरे कृषि व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन (SMART) प्रकल्प

समुदाय आधारित संस्थाचे

कायदेशीर अनुपालन

विषयक –ऑनलाईन प्रशिक्षण

दिनांक ११ -१२ जानेवारी व १६-१७ जानेवारी २०२४

प्रकल्प समन्वय व व्यवस्थापन कक्ष (PCMU), स्मार्ट, पुणे.

शेतकरी उत्पादक कंपनी

(FARMER PRODUCER COMPANY -FPC)

- ✓ शेतकरी उत्पादक कंपनी म्हणजे शेतकर्यांनी एकत्रित येवून कंपनी कायदा २०१३ अंतर्गत किंवा कंपनी कायदा, १९५६ अंतर्गत कायदेशीर बाबी पूर्ण करून उभारलेली संघटना होय.

- ✓ कलम ३७८A(I) नुसार "उत्पादक कंपनी" म्हणजे कलम ३७८B मध्ये निर्देशित केलेली उद्दिष्टे असलेली संस्था आणि कंपनी कायदा २०१३ अंतर्गत किंवा कंपनी कायदा, १९५६ अंतर्गत उत्पादक कंपनी म्हणून नोंदणीकृत असलेली संस्था होय.

कायदेशीर अनुपालन का आवश्यक आहे?

FPC ही नोंदणीकृत संस्था आणि "बॉडी कॉर्पोरेट" आहे. याचा अर्थ शेतकरी उत्पादक कंपनी ज्या कायद्यात नोंदणीकृत आहे त्या कायद्याद्वारे आणि FPC च्या इतर संबंधित कायद्यांद्वारे नियमन केले जावे.

अशा प्रकारे, हे अत्यंत महत्त्वाचे आहे की FPC पूर्णपणे कायदेशीररित्या पालन करणारी संस्था असावी आणि ते सुनिश्चित करणे ही संचालक मंडळाची प्राथमिक जबाबदारी आहे.

कायदेशीररित्या पालन करण्याचे फायदे

- अनुपालनामुळे दंड, आर्थिक दंड , खटले, काम थांबणे किंवा तुमचा व्यवसाय बंद होण्याची शक्यता कमी होते, जो सर्वात स्पष्ट फायदा आहे.
- मजबूत संस्थात्मक प्रणाली विकसित करण्यासाठी कायदेशीर पालन महत्वाचे आहे - जसे की हिशोब ठेवणे, शासन, देखरेख इ.
- एक अनुपालन कंपनी म्हणून सुधारित प्रतिष्ठा आणि व्यवसायाच्या संधी मिळण्यास मदत होते.
- पारदर्शकता आणि विश्वासहर्ता यासाठी योगदान देते.

शेतकरी उत्पादक कंपनीसाठी वार्षिक अनुपालन

- कंपनी कायदा २०१३ अंतर्गत उत्पादक कंपनी म्हणून नोंदणीकृत FPC द्वारे कोणत्या कायदेशीर अनुपालनांचे पालन करावे ते पाहू या.
- सर्व आवश्यक कायदेशीर अनुपालन निर्धारित वेळेत पाळणे महत्त्वाचे आहे अन्यथा दंड आकारला जाईल.

शेतकरी उत्पादक कंपनीसाठी वार्षिक अनुपालन

अ. क्र.	फॉर्मचे नाव	विभाग आणि नियम कंपनी कायदा, २०१३	अनुपालनाचे विशेष	पालन न केल्यास विलंब शुल्क किंवा दंड
१	MBP-१-अन्य संस्थांमध्ये संचालकांच्या स्वारस्याची सूचना MBP-१-Notice of Director's Interest in other entities	कलम १८४(१) कंपनी कायदा २०१३	प्रत्येक आर्थिक वर्षात संचालक मंडळाच्या पहिल्या बैठकीत कंपनीच्या प्रत्येक संचालकाने इतर संस्थांमध्ये त्याच्या हिताची माहिती दिली पाहिजे.प्रत्येक संचालकाने कंपनीकडे नवीन MBP-१ सादर करणे आवश्यक आहे, जेव्हा त्याच्या हितामध्ये पूर्वी दिलेल्या MBP-१ मधून बदल होतो.	माहिती न दिलेल्या संचालकास १ वर्षापर्यंतचा कारावास किंवा कमाल १ लाख रुपयांपर्यंतचा दंड किंवा दोन्ही शिक्षा होऊ शकतात.
२	AOC-४ आर्थिक विवरण AOC-४ Financial Statement	कलम ३७८ZA कंपनी कायदा २०१३	कंपनीने वार्षिक सर्वसाधारण सभेनंतर ३० दिवसांच्या आत या फॉर्ममध्ये नफा आणि तोटा खाते, रोख प्रवाह विवरण, संचालकांचा अहवाल आणि लेखापरीक्षकांच्या अहवालासह ताळेबंद दाखल करणे आवश्यक आहे.	देय तारखेनंतर दररोज १०० रुपये आकारले जातील

शेतकरी उत्पादक कंपनीसाठी वार्षिक अनुपालन

अ. क्र.	फॉर्मचे नाव	विभाग आणि नियम कंपनी कायदा, २०१३	अनुपालनाचे विशेष	पालन न केल्यास विलंब शुल्क किंवा दंड
३	MGT-७ वार्षिक विवरण MGT-७ Annual Return	कलम ३७८ZA कंपनी कायदा २०१३	प्रत्येक कंपनी वार्षिक सर्वसाधारण सभा आयोजित केल्यापासून ६० दिवसांच्या आत हा फॉर्म भरेल. वार्षिक विवरण १ एप्रिल ते ३१ मार्च या कालावधीसाठी असेल	देय तारखेनंतर दररोज १०० रुपये आकारले जातील
४	DPT-३ठेवी विवरण DPT-३ Return of Deposits	कलम ७३ कंपनी कायदा २०१३	कंपनीने हा फॉर्म दरवर्षी ३० जून किंवा त्यापूर्वी भरणे आवश्यक आहे ३१ मार्चपर्यंत ठेव म्हणून गणले जाणारे तपशील यात मांडणे गरजेचे आहे.	३० दिवसांपर्यंत :- सामान्य शुल्काच्या २ पट ३१-६० दिवस :- सामान्य शुल्काच्या ४ पट ६१-९० दिवस:- सामान्य शुल्काच्या ६ पट ९१-१८० दिवस:- सामान्य शुल्काच्या १० पट १८०दिवसांपेक्षा जास्त:- सामान्य शुल्काच्या १२० पट
५	DIR-३ KYC संचालकांचे केवायसी DIR-३ KYC KYC of Directors	कंपनी (संचालकांची नियुक्ती आणि पात्रता) नियम, २०१४ चा नियम १२A	कंपनीचे सर्व संचालक आर्थिक वर्षाच्या ३० सप्टेंबर रोजी किंवा त्यापूर्वी हा फॉर्म भरतील.	रु. ५०००/- प्रत्येकी

शेतकरी उत्पादक कंपनीसाठी वार्षिक अनुपालन

अ. क्र.	फॉर्मचे नाव	विभाग आणि नियम कंपनी कायदा, २०१३	अनुपालनाचे विशेष
६	MSME-१ एमएसएमई विक्रेत्याला पेमेंट करण्यास विलंब MSME-१ Delay in Payment to MSME	कलम ४०५ अन्वये आदेश जारी केला	कंपनीने MSME विक्रेत्यांना प्रलंबित पेमेंटच्या संदर्भात हे रिटर्न अर्धवार्षिक भरावे लागेल.- एप्रिल ते सप्टेंबर - ३० ऑक्टोबर- ऑक्टोबर ते मार्च - ३० एप्रिल
७	ADT-१ लेखापरीक्षकाची नियुक्ती ADT-१ Appointment of Auditor	कलम ३७८ZA कंपनी कायदा २०१३	५ (पाच) वर्षांसाठी लेखापरीक्षकाची नियुक्ती केली जाईल आणि वार्षिक सर्वसाधारण सभेच्या १५ दिवसांच्या आत ५ वर्षांच्या नियुक्तीसाठी फॉर्म ADT-१ भरला जाईल.

वर नमूद केल्याप्रमाणे उत्पादक कंपनीसाठी वार्षिक अनुपालन अनिवार्य आहे. वरील वगळता, उत्पादक कंपनीसाठी प्रसंग-आधारित अनुपालन असू शकतात.

वार्षिक सर्वसाधारण सभा (ANNUAL GENERAL MEETING): (कलम ३७८ZA, कंपनी कायदा २०१३):

१. प्रत्येक उत्पादक कंपनीने प्रत्येक वर्षी, वार्षिक सर्वसाधारण सभा आयोजित केली पाहिजे आणि उत्पादक कंपनीच्या एका वार्षिक सर्वसाधारण सभेच्या तारखेच्या आणि पुढील सभेच्या तारखेमध्ये पंधरा महिन्यांपेक्षा जास्त कालावधी लोटला जाणार नाही याची दक्षता घेतली जाईल.

२. नोटिस: उत्पादक कंपनीची सर्वसाधारण सभा ही सभेच्या *१४ दिवसांपूर्वी लेखी* नोटिस देऊन बोलावली जाईल.

३. कोरम (Quorum): जोपर्यंत उत्पादक कंपनीच्या AoA मध्ये मोठ्या संख्येची तरतूद केली जात नाही, तोपर्यंत उत्पादक कंपनीच्या एकूण सदस्यांच्या १/४ सदस्य वार्षिक सर्वसाधारण सभेसाठी उपस्थित असणे अनिवार्य असेल.

४. विहित कालावधीत AGM आयोजित करण्यात चूक केल्याबद्दल शिक्षा: (कलम ९९) कंपनी आणि कंपनीच्या प्रत्येक अधिकाऱ्याला एक लाख रुपयांपर्यंतचा दंड ठोठावू शकतो आणि प्रत्येक दिवसासाठी पाच हजार रुपयांपर्यंत वाढू शकतो ज्यांची कर्तव्यात चूक सुरू आहे.

मंडळाच्या बैठका (BOARD MEETINGS): (कलम ३७८V):

१. मंडळाची बैठक दर तीन महिन्यांत एकदा आणि दरवर्षी अशा किमान चार बैठका आयोजित केल्या पाहिजेत.

२. नोटिस: मंडळाच्या बैठकीच्या तारखेच्या सात दिवस आधी नोटिस देणे.

३. कोरम (Quorum): मंडळाच्या बैठकीसाठी सभासदांची किमान संख्या संचालकांच्या एकूण संख्याबळाच्या १/३ किंवा ३, यापैकी जे जास्त असेल.

संचालकांची नियुक्ती

- प्रत्येक संचालक AOA मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे एक वर्षांपेक्षा कमी कालावधीसाठी संचालक पदावर नसावा आणि पाच वर्षांपेक्षा अधिक कालावधीसाठी संचालक पदावर नसावा.
- AOA नुसार निवृत्त होणारा प्रत्येक संचालक, संचालक म्हणून पुनर्नियुक्तीसाठी पात्र असावा.
- मंडळाचे संचालक वार्षिक सर्वसाधारण सभेत सदस्यांद्वारे निवडले जातील किंवा नियुक्त केले जातील.

सदस्यांना लाभ

- कंपनीच्या नफ्यापैकी काही भाग हा कायद्याने कंपनी प्रशासनाने रिझर्व म्हणुन काढून ठेवणे गरजेचे आहे.
- प्रत्येक सदस्याला, योगदान दिलेल्या भाग भांडवलावर, फक्त मर्यादित परतावा मिळेल.
- कलम ३७८ZI मध्ये संदर्भित केल्याप्रमाणे मर्यादित परतावा आणि राखीव रकमेची तरतूद केल्यानंतर SURPLUS शिल्लक राहिल्यास, सभासदांनी सर्वसाधारण सभेत ठरवल्याप्रमाणे सदस्यांना, उत्पादक कंपनीच्या व्यवसायातील त्यांच्या सहभागाच्या प्रमाणात, Patronage Bonus रोखीने किंवा इक्विटी स्वरूपात किंवा दोन्ही मार्गाने वितरीत केला जाऊ शकतो.

उत्पादक कंपनीसाठी प्रसंग-आधारित अनुपालन

कंपनी मध्ये वार्षिक अनुपालन सोडून काही प्रसंगानुरूप अनुपालन आवश्यक आहे. त्याप्रसंगाची काही उदाहरणे खालीलप्रमाणे आहेत.

१. सदस्यत्वात बदल (Form SH-4 आणि MGT-7A)
२. संचालकाची नियुक्ती, संचालकांचा राजीनामा, संचालकांतील बदल (Form DIR-12, DIR -11)
३. MOA आणि AOA मध्ये बदल (MGT-14)
४. नोंदणीकृत कार्यालयात बदल (INC-22)
५. संचालक किंवा KMP मध्ये बदल (DIR-12)
६. अधिकृत शेअर भांडवलात वाढ (SH-7, MGT-14)
७. सुरक्षित कर्जामध्ये बदल (निर्मिती, बदल आणि शुल्काचे समाधान) (CHG-1, CHG-4)

वैधानिक नोंदवही (STATUTORY REGISTER)

कंपनी कायदा २०१३ नुसार, प्रत्येक उत्पादक कंपनीने खालील वैधानिक नोंदी ठेवल्या पाहिजेत.

- कर्जतारण नोंद (Register of charges)
- सदस्यांची नोंदणी (Register of members)
- संचालकांची नोंदणी आणि त्यांचे शेअरहोल्डिंग (Register of Directors and their shareholding)
- वार्षिक अहवाल प्रती (Copies of annual returns)
- मंडळाच्या बैठका आणि मंडळाच्या समितीच्या बैठकांचे इतिवृत्त (Minute books)
- सर्वसाधारण सभांचे इतिवृत्त (वार्षिक सर्वसाधारण सभा आणि अतिरिक्त सर्वसाधारण सभा) (Minute books)
- घोषित लाभांशाची नोंदणी आणि उर्वरित न भरलेले लाभांश (Register of dividend declared and remaining unpaid)
- हिशोबाची पुस्तके (Proper books of accounts)
- कंपनीने केलेल्या कर्जाची आणि गुंतवणुकीची नोंद (Register of Loans and investments made by the Company)

सूचना

कंपनी कायदा नियमांच्या आधारे अनुपालन आणि दंडाचे तपशील वेळोवेळी बदलू शकतात.

त्यामुळे BOD सदस्यांनी वेळोवेळी अनुपालन सुनिश्चित करण्यासाठी नोंदणीकृत कंपनी सचिवाची (COMPANY SECRETARY) सेवा घ्यावी.

धन्यवाद!

शरयू पुसावळे
कंपनी सचिव (C.S)
सहयोगी - विधी
PCMU- SMART, PUNE